

Espígol

L'espígol, espígol ver, espic, espígol d'estiu, espigola, barballó o lavanda^[2] (*Lavandula angustifolia*, *Lavandula officinalis*, *Lavandula spica*) és un arbust de la família de les lamiàcies o labiades reconeguda com a planta medicinal. També se l'anomena *Lavandula angustifolia* que ve de *lavo* que significa purificar. Popularment és coneguda com a espígol o lavanda. Aquesta família de labiades, situada a la subclasse *Asteridae*, és important, ja que comprèn unes 3.000 espècies agrupades en 200 gèneres. És una planta perenne olorosa amb fulles lanceolades i inflorescència amb diverses flors blavoses agrupades formant una mena d'espiga laxa. Les tiges són de secció quadrada. Floreix a principi d'estiu i el fruit és un aqueni.

L'espígol és una herba mediterrània que floreix a l'estiu, a partir del mes de juny. El seu origen és de l'oest de la conca mediterrània i habita terrenys calcaris, secs, pobres i solejats per poder florir intensament de les muntanyes del Principat català i de la meitat septentrional del País Valencià. També és cultivat a Europa (Croàcia, Itàlia, França i Portugal) i Amèrica per la seva essència.

1 Morfologia

Lavandula spica és un arbust de 0,30 a 1 m d'altura, de tija molt ramificada i grisenca, la tija de la qual és quadrangular, tret característic de la família. La tija és erecte i d'ella surten unes branques herbàcies amb angle ascendent a les quals hi ha unes fulles. Les fulles d'uns 2-3 mm d'amplada són linears, senzilles, amb un nervi central, estretes, aromàtiques, disposades de manera oposada sobre la tija, amb marge sencer, de color verd, amb poc pèl i amb glàndules d'oli essencial al revés. Les inflorescències, utilitzades per les seves substàncies, són espigues terminals amb un peduncle de 10-15 cm.

Lavandula spica, té una fórmula floral de $\downarrow K(5) [C(5) A 4+1^{\circ}] G(2)$. Les flors estan reunides amb espigues llargament pedunculades de 10 a 30 cm no ramificades, de color violeta i acompanyades de bràctees amplament ovals, escarioses i estèrils, la funció de les quals és atreure els insectes pol·linitzadors. Tenen una fragància aromàtica i una simetria zigomorfa (amb un pla de simetria).

El periant generalment consta de sèpals que constitueixen el calze i la corol·la, els pètals. El calze, d'uns 5 a 8 mm, és gamosèpal (sèpals fusionats), tubulós i de color violeta. La corol·la de 10-12 mm, està formada per cinc gamopètals (pètals fusionats) en forma de tub curt i obert per dalt formant dos llavis. Aquesta boca té un llavi superior més o

menys pla i generalment bilobulat, i un altre llavi inferior trilobulat. La corol·la de tipus bilabiada, amb pètals petits i agrupats en inflorescència de tipus raïm o espiga és la característica més important de la lavanda.

L'androceu és format per quatre estams lliures didínams (A 2+2) dos dels quals són curts i dos llargs. Els estams estan inserits al tub de la corol·la, a l'interior de la flor.

D'altra banda el gineceu, que és l'aparell reproductor femení, està format per un ovari súper i de concrescència tetracarpelar. Alhora conté un estil ginobàsic amb quatre cluses.

Finalment, els fruits són simples, ja que procedeixen d'un gineceu pluricarpelar cenocàrpic i indehiscent. L'anomenem aqueni. Aquest té la característica que conté una sola llavor, brillants i de color marró.

Una espècie semblant és el barballó (*Lavandula latifolia*) anomenat també *espígol mascle* que creix en la terra baixa i és més freqüent. Es distingeix de l'espígol en què el barballó té les fulles més amples (5-8 mm el barballó davant de 2-3 mm de l'espígol) i la inflorescència ramificada (l'espígol sol tenir els peduncles no ramificats). També hi ha híbrids espontanis o artificials entre aquestes dues espècies (*Lavandula x burnati*).^[3]

2 Biogeografia

Família àmplia i pràcticament cosmopolita, ja que només falta en àrees molt fredes de l'hemisferi boreal i es troba especialment ben representada a la regió del mediterrani.

Lavandula spica és una espècie pròpia de la muntanya mitjana, generalment per sobre dels 600 metres d'altitud. Originària de la regió de Catalunya (Pirineus, Catalunya Central i Serralades Litorals) i al País Valencià (al nord i a les muntanyes de l'interior), en prats sobre substrat calcari, amb la subespècie *pyrenaica*. A les illes no la trobem.^[3]

Algunes varietats de la subespècie *angustifolia* són conreades.^[3] Es conrea a certa altitud, per tal que l'essència sigui de qualitat ha de reproduir-se vegetativament escollint les plantes amb millor olor. La reproducció per llavor és difícil, ja que la germinació no passa del 30% i no assegura la qualitat. Els principals productors són Espanya, França, Bulgària i l'ex-Yugoslavia.

Conreu d'espígol a Hokkaidō.

3 Usos

- Medicinal (d'aquí ve el sinònim *officinalis*, referit a les “oficines” de farmàcia). Tradicionalment s'usa una infusió de flors com a tranquil·litzant o inductor a la son.
- Perfumeria: s'obté l'oli essencial d'espígol i diversos perfums i colònies. També utilitzat per perfumar la roba fent una pinya amb les fulles agrupades.
- La mel monofloral d'espígol que és així considerada, si la proporció del seu pol·len dins la mostra de mel que s'analitza és suficient, és molt apreciada i forma part de la mel de La Alcarria
- Repel·lent de mosquits, en canvi atrau les papallones.

La *lavandula spica* és un arbust que s'ha de sembrar a la primavera, més exactament a finals de maig. L'abonament ha de ser discret i limitat a un sol subministrament a la tardor. S'ha de podar enèrgicament després de la floració de juny i juliol. S'han de regar escassament, aconsellable una vegada per setmana a l'estiu i cada 15 dies a l'hivern.

4 Imatges

- Plantes conreades florides.
- Detall de la inflorescència.
- Esquema de *Lavandula angustifolia*
- Flor d'espígol

5 Referències

- [1] «*Lavandula angustifolia* information from NPGS/GRIN». www.ars-grin.gov. [Consulta: 2008-04-12].
- [2] «lavanda». *Diccionari de la llengua catalana de l'IEC*. Institut d'Estudis Catalans.
- [3] Bolòs, Oriol; Vigo, Josep. *Flora dels Països Catalans*. Ed. Barcino. Barcelona, 1984. ISBN 9788472265974.

6 Bibliografia

- Castroviejo *et al.* «Flora Iberica (1980-2009)». Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas. [Consulta: 26/04/2009].
- Cañigueral S, Vila R, Wichtl M. Plantas medicinales y drigas vegetales para infusiones y tisana; manual de base científica para farmacéuticos y médicos. Oemf International srl.
- World Health Organization. *WHO monographs on selected medicinal plants (volume 3)* (en anglès). Ginebra: World Health Organization, 2007, p. 390. ISBN 978 92 4 154702 4.

7 Vegeu també

- Espígol comú o barballó

8 Enllaços externs

- Base de dades
- Taxonomy for Plants GREEN

9 Text and image sources, contributors, and licenses

9.1 Text

- **Espigol** *Source:* <http://ca.wikipedia.org/wiki/Esp%C3%ADgol?oldid=13782000> *Contributors:* Llull, Vilallonga, Perique des Palottes, Victor M. Vicente Selvas, Paucabot, Simonjoan, Panotxa, Amadalvarez, Jordi Roqué, Bestiasonica, Yrbot, JAnDbot, Pere prlpz, CommonsDe-linker, Idioma-bot, TronaBot, SieBot, Loveless, VriuBot, MelancholieBot, Catgirl, EVA (bot), JoRobot, Almbot, Xqbot, Bea.zc, Joutbis, BotReversor, CarlesMartin, SalviBot, Sorneguer, EmausBot, ZéroBot, Florianne, OrtoBot, ArnauBot, Anskar, PereBot, Legobot, Langto-olbot i Anonymous: 10

9.2 Images

- **Fitxer:Arbcom_ru_editing.svg** *Source:* http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/63/Arbcom_ru_editing.svg *License:* Public domain *Contributors:* Treball propi *Original artist:* User:VasilievVV
- **Fitxer:Commons-logo.svg** *Source:* <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4a/Commons-logo.svg> *License:* Public domain *Contributors:* This version created by Pumbaa, using a proper partial circle and SVG geometry features. (Former versions used to be slightly warped.) *Original artist:* SVG version was created by User:Grunt and cleaned up by 3247, based on the earlier PNG version, created by Reidab.
- **Fitxer:Disambig_grey.svg** *Source:* http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4a/Disambig_grey.svg *License:* Public domain *Contributors:* Treball propi *Original artist:* Bub's
- **Fitxer:Lavandula_angustifolia_-_Köhler-s_Medizinal-Pflanzen-087.jpg** *Source:* http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/40/Lavandula_angustifolia_-_K%C3%B6hler%E2%80%93s_Medizinal-Pflanzen-087.jpg *License:* Public domain *Contributors:* List of Koehler Images *Original artist:* Franz Eugen Köhler, *Köhler's Medizinal-Pflanzen*
- **Fitxer:Lavender_FarmTomita.jpg** *Source:* http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ee/Lavender_FarmTomita.jpg *License:* Public domain *Contributors:* ? *Original artist:* ?
- **Fitxer:Nuvola_apps_kuickshow.svg** *Source:* http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1b/Nuvola_apps_kuickshow.svg *License:* LGPL *Contributors:* Nuvola_apps_kuickshow.png `<a href="//commons.wikimedia.org/wiki/File:Nuvola_apps_kuickshow.png" class="image"></a>` *Original artist:* Nuvola_apps_kuickshow.png: David Vignoni / *this SVG derivative work: Urutseg
- **Fitxer:Status_iucn3.1_LC-ca.svg** *Source:* http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d3/Status_iucn3.1_LC-ca.svg *License:* Public domain *Contributors:* Own work, from original file at Commons *Original artist:* Quico Llach
- **Fitxer:Wikispecies-logo.svg** *Source:* <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/df/Wikispecies-logo.svg> *License:* CC-BY-SA-3.0 *Contributors:* Image:Wikispecies-logo.jpg *Original artist:* (of code) cs:User:-xfi-

9.3 Content license

- Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0